

DOI: 10.47743/jss-2021-67-4-25

Aspecte de drept comparat privind metodele speciale de supraveghere sau cercetare utilizate în lupta împotriva criminalității informatice în legislația din România și Republica Moldova

Aspects of Comparative Law Regarding the Special Methods of Surveillance or Research Used in the Fight Against Computer Crime in the Legislation of Romania and the Republic of Moldova

Vasile Popa¹

Rezumat: În ultimii ani, favorizată și de situația pandemică, s-a observat că în timp ce lumea digitală aduce beneficii enorme, creează și mari vulnerabilități. Incidentele din spațiul virtual sunt în creștere la un nivel alarmant și ar putea perturba furnizarea de servicii esențiale, prin amenințări cu origini diferite, îndreptate atât asupra persoanelor fizice cât și juridice. Internetul, ca instrument principal al criminalității informatice, prezintă o infinitate de utilizări, ceea ce duce în mod inevitabil la diversificarea formelor de manifestare a fenomenului. Menținerea unei siguranțe în mediul informatic a devenit o prioritate a securității tuturor statelor, care potrivit convențiilor și tratatelor internaționale se poate realiza prin, cunoașterea, prevenirea și contracararea atacurilor și amenințărilor, precum și prin diminuarea vulnerabilităților infrastructurilor cibernetice în scopul gestionării eficiente a tuturor riscurilor la adresa securității acestora, prevenirea și combaterea criminalității informatice și nu în ultimul rând apărarea cibernetică. Contribuția în săvârșirea faptelor penale a mijloacelor informatice, au motivat reglementarea unor procedee probatorii speciale, adaptate la lumea în care trăim, a căror utilizare facilitează procesul de tragere la răspundere penală a persoanelor care comit infracțiuni.

Cuvinte-cheie: procedee probatorii; criminalitate informatică; măsuri speciale de supraveghere; proces penal

Abstract: In recent years, also favored by the pandemic situation, it has been observed that while the digital world brings enormous benefits, it also creates great vulnerabilities. Incidents in the virtual space are growing at an alarming level and could disrupt the provision of essential services, through threats with different origins, aimed at both individuals and legal entities. The Internet, as the main tool of cybercrime, has an infinite number of uses, which inevitably leads to the diversification of the manifestations of the phenomenon. Maintaining security in the IT environment has become a priority for the

---

¹ Doctorand, Universitatea de Stat din Moldova, Școala Doctorală Științe Juridice, e-mail: sile_popa18@yahoo.com.

security of all states, which according to international conventions and treaties can be achieved by knowing, preventing and countering attacks and threats, as well as by reducing the vulnerabilities of cyber infrastructures in order to effectively manage all risks. addressing their security, preventing and combating cybercrime and last but not least cyber defense. The contribution in committing the criminal acts to the computer means, motivated the regulation of special evidentiary procedures, adapted to the world in which we live, whose use facilitates the process of prosecuting the persons who commit crimes.

Keywords: evidentiary procedures; cybercrime; special surveillance measures; criminal proceedings

Dezvoltarea fulminantă a tehnologiei a creat, pe lângă numeroase beneficii, și situații mai puțin plăcute; putem spune că a deschis adevărate oportunități pentru încălcări greu de detectat și combătut și care produc permanent prejudicii însemnate.

August Beguai menționa într-un studiu că, în timp ce în 1984 al lui Orwell oamenii se aflau sub ochiul Marelui Frate și al Poliției Secrete a acestuia, astăzi se află sub ochiul marilor sisteme informatizate. Fără lege și ordine în această societate informatizată declinul va fi în mod cert provocat chiar de aceste cuceriri tehnologice care pe de altă parte aduc atâtea beneficii omenirii.

Despre sistemul judiciar din Republica Moldova, de după anul 1991 s-a afirmat că reformarea a fost realizată pe cale evoluționară și nu revoluționară, sistemul anterior constituind baza noii puteri judiciare, cu toate că legile noi au instituit noi raporturi și organisme statale în sistemul judiciar. Vechiul sistem legislativ, oricâte completări, modificări sau abrogări de texte ar suporta, rămâne expresia unei anumite perioade istorice, astfel subliniază că noul sistem de justiție nu poate apărea din nimic ori în baza inspirației inițiatorilor sau cu fragmente de idei selectate aleatoriu din experiența altor state, ci doar având la bază o seamă de obiceiuri, tradiții și precedente, scopul fiind afirmarea și consolidarea statului de drept și al edificiului democratic privind înfăptuirea justiției².

Necesitatea reglementării prin norme juridice a domeniului delicat al activității speciale de investigații s-a materializat inițial prin Legea nr. 45/1994³, ca regim extrajudiciar de activități și investigații operative, asociate vechilor coduri penale și de procedură penală și care în mod generic, a fost definită ca fiind „primul act normativ ce reglementează deschis activitatea secretă a serviciilor speciale și în care au fost concentrate și unificate reguli de bază privind activitatea cotidiană,

---

² T. Osoianu, *Reforma judiciară și de drept în Republica Moldova. Condiție necesară în vederea integrării europene*, [Online] la <http://www.ipp.md/old/print.php?l=ro&idc=167&id=495>, p. 1-2, 15 și Arud din Мартынчик Е., *Судебная власть в Молдове, часть первая (историко-правовые очерки)*, Изд-во ULM, Chișinău, 1999, p. 23, accesat 31.03.2019.

³ Legea nr. 45/12.04.1994 privind activitatea operativă de investigații (A.S.I.), publicată în Monitorul Oficial al Republicii Moldova nr. 11-13/1994, abrogată prin Legea nr. 59/29.03.2012, accesat 31.03.2019.

fără excepții, a organelor investite cu dreptul de a efectua activitatea operativă de investigații⁴.

Conform Legii nr. 45/1994, activitatea operativă de investigații, constituie un mijloc juridic de stat, de apărare a intereselor statului, integrității teritoriale, drepturilor și intereselor legitime ale persoanelor, a tuturor formelor de proprietate contra atentatelor criminale, cu *sarcini* de: relevarea atentatelor criminale, prevenirea, curmarea, descoperirea infracțiunilor și a persoanelor care le organizează, le comit sau le-au comis, precum și compensării daunei cauzate de infracțiune; căutarea persoanelor care se ascund de organele de urmărire penală sau de judecată sau care se sustrag de la sancțiunea penală și a celor dispăruți fără urmă; colectarea de informații despre evenimentele sau acțiunile care pun în pericol securitatea de stat, militară, economică sau ecologică a țării, desfășurată în baza principiilor legalității, respectării drepturilor omului și libertăților persoanei, oportunității și ofensivității, îmbinării metodelor publice și secrete, cooperării cu alte organe de stat, dez-ideologizării și nepărtinirii.

Normele nepublice, conspirate sunt condiționate a se aplica numai în cazul în care este imposibilă o altă cale, în scopul îndeplinirii sarcinilor activității operative de investigații necesare pentru asigurarea securității naționale, ordinii publice, bunăstării economice, menținerii ordinii de drept și prevenirea sau descoperirea infracțiunilor grave, deosebit de grave și excepțional de grave, pentru ocrotirea sănătății, protejarea moralității ori pentru apărarea drepturilor și libertăților altor persoane.

Activitățile concrete conform articolului 6 din Legea nr. 45/1994 sunt distribuite a se realiza, astfel: cu autorizarea judecătorului de instrucție (cercetarea domiciliului și instalarea în el a aparatelor audio, video, de fotografiat, de filmat; supravegherea domiciliului prin utilizarea mijloacelor tehnice; interceptarea convorbirilor telefonice și a altor convorbiri; controlul comunicărilor telegrafice și a altor comunicări; culegerea informației de la instituțiile de telecomunicații); alte măsuri operative de investigații (chestionarea; culegerea informației; urmărirea vizuală; urmărirea și documentarea cu ajutorul metodelor și mijloacelor tehnice moderne; colectarea mostrelor pentru cercetarea comparativă; efectuarea achizițiilor de control și a controlului livrărilor de mărfuri și producție aflate în circulație liberă sau limitată; cercetarea obiectelor și actelor; identificarea persoanei; cercetarea încăperilor, clădirilor, porțiunilor de teren și a mijloacelor de transport; cercetarea corespondenței condamnaților; ținerea convorbirilor; aplicarea detectorului comportamentului simulat; marcarea cu substanțe chimice și alte substanțe speciale; experimentul operativ; infiltrarea operativă în organizațiile criminale a colaboratorilor titulari din subdiviziunile operative și a persoanelor care colaborează în mod confidențial cu organele care exercită activitate operativă de investigații, utilizând acte de identitate și alte documente de acoperire; controlul

---

⁴ I. Covalciuc, „Reflexii asupra evoluției istorice a reglementărilor normative privind activitățile speciale de investigații”, în *Revista Națională de Drept*, nr. 11/2016, p. 57.

transmiterii banilor sau altor valori materiale extorcate; monitorizarea tranzacțiilor efectuate prin unul sau mai multe conturi bancare).

Problematica definirii regimului extrajudiciar al activității speciale de investigații a fost abordată⁵, ca necesitate teoretico-practică de clarificare a următoarelor proceduri de bază: documentarea ca varietate de cunoaștere a fenomenelor lumii înconjurătoare; stabilirea adevărului obiectiv în calitate de scop al documentării; sarcinile și obiectul documentării; sursele și mijloacele documentării; conținutul procesului de documentare; reglementarea juridică a documentării; particularitățile documentării în timpul realizării măsurilor operative de investigații. Despre documentare, ca mijloc de realizare a activităților speciale de investigații se apreciază că are rolul studierii și descoperii modalităților de cunoaștere a adevărului realizabil, atât generic (declarații persoane vătămate, martori, concluzii specialiști, documente obținute, urme fixate, înscrieri foto, audio, video sau alți purtători de informații). De asemenea, are și rolul specific prin norme certe și regulamente departamentale, susținute de teorie atât cunoașterea materializată prin colectarea, verificarea, aprecierea și fixarea, cât și activitatea, prin folosirea rezultatelor obținute în procedura judiciară, toate având caracter sistemic și de concentrare a datelor operative despre persoană, fapte, trecut infracțional, legături, ca obiectiv esențial în realizarea sarcinilor concrete activității speciale de investigații. Rezultă că dualitatea măsurilor speciale de investigare extrajudiciare și convergența cu normele procesual penale sau de securitate națională, este apreciată și din perspectiva obiectelor țintă și anume: obiecte ce au legătură cu faptul infracțiunii, circumstanțele ce necesită a fi stabilite în cadrul unui dosar penal – obiect al probațiunii, precum și – colectarea de informații despre evenimente sau acțiuni care pun în pericol securitatea de stat normă reglementată diferit.

Este relevantă comparația: documentare prin activitate operativă de investigații – probatoriu prin măsuri procesual penale, susținută din perspectiva asistării, prin cunoașterea evenimentelor care au avut loc în trecut, a celor care se află în proces de pregătire sau în prezent se desfășoară, precum și a celor care datorită situației create pot să survină în viitor. Este necesar a fi colectate și informații de la participanții la procedură (persoane care acordă asistență organelor operative de investigații sau colaboratorii operativi) privind actele pregătitoare sau în desfășurare având posibilitatea urmăririi mijlocit sau nemijlocit a parcursului. Mărturia acestora ar duce la clarificarea fără dubiu a infracțiunii, fiind îndeplinit obiectivul probatoriului procesul penal determinat de circumstanțele ce urmează a fi dovedite în procesul penal și anume: faptele referitoare la existența elementelor infracțiunii, precum și cauzele care înlătură caracterul penal al faptei; circumstanțele prevăzute de lege care atenuează sau agravează răspunderea penală a făptuitorului; datele personale care caracterizează inculpatul și victima; caracterul și mărimea daunei cauzate prin infracțiune; existența bunurilor destinate sau

---

⁵ I. Carlașuc, „Regimul extrajudiciar al activității operative de investigații în realizarea sarcinilor stabilite prin lege”, în *Revista Teorii și practici de guvernări democratice/ Materialele sesiunii de comunicări științifice* 23-24.10.2010, Chișinău, [Online] la http://iso.fd.md/caiet_site/caiet_nr.4.pdf/pg.418-423, accesat 31.03.2019.

utilizate pentru săvârșirea infracțiunii sau dobândite prin infracțiune, indiferent cui au fost transmise; toate circumstanțele relevante la stabilirea pedepsei.

Garanția respectării drepturilor și libertăților fundamentale este susținută prin concentrarea materialelor în dosarele de evidență operativă, utilizate în situațiile de solicitare în vederea punerii în aplicare, extrajudiciar, a măsurilor operative care limitează drepturile constituționale ale persoanelor, întemeiate pe date veridice, supuse autorizării judecătorului de instrucție. Controlul judiciar al măsurilor speciale de investigații, prin faptul că verificările operative care vizează drepturile constituționale ale persoanelor precum și libertățile fundamentale, se efectuează numai după autorizarea prealabilă a acestuia.

Fundamentarea statutului unic al judecătorului de instrucție, conform normelor de procedură penală, în opinia autorului, îi conferă acestuia atribuții proprii de urmărire penală, dar și de control judiciar asupra acțiunilor procesuale efectuate în cadrul urmăririi penale.

Adoptarea Noilor Coduri Penale și de Procedură Penală⁶ au determinat reorganizarea activității speciale de investigații pe o altă lege, astfel, prin Legea nr. 59 din 29.03.2012⁷, noțiunea este definită ca „o procedură cu caracter secret și/sau public, efectuată de autoritățile competente, cu sau fără utilizarea echipamentelor tehnice speciale, în scopul culegerii de informații, necesare pentru prevenirea și combaterea criminalității, asigurarea securității statului, ordinii publice, apărarea drepturilor și intereselor legitime ale persoanelor, descoperirea și cercetarea infracțiunilor”. Activitățile sunt organizate în trei categorii distincte: *cu autorizarea judecătorului de instrucție*: cercetarea domiciliului și/sau instalarea în el a aparatelor ce asigură supravegherea și înregistrarea audio și video, a celor de fotografiat și filmat; supravegherea domiciliului prin utilizarea mijloacelor tehnice ce asigură înregistrarea; interceptarea și înregistrarea comunicărilor și imaginilor; reținerea, cercetarea, predarea, percheziționarea sau ridicarea trimiterilor poștale; monitorizarea conexiunilor comunicațiilor telegrafice și electronice; monitorizarea sau controlul tranzacțiilor financiare și accesul la informația financiară; documentarea cu ajutorul metodelor și mijloacelor tehnice, precum și localizarea sau urmărirea prin sistem de poziționare globală ori prin alte mijloace tehnice; colectarea informației de la furnizorii de servicii de comunicații electronice, toate aceste măsuri fiind autorizate a se efectua, la solicitarea procurorului, doar în cadrul unui dosar penal; *cu autorizarea procurorului*: identificarea abonatului, proprietarului sau a utilizatorului unui sistem de comunicații electronice ori al unui punct de acces la un sistem informatic; urmărirea vizuală; controlul transmițerii banilor sau altor valori materiale extorcate (doar în cadrul unui dosar penal); investigația sub acoperire; supravegherea transfrontalieră (doar în cadrul unui dosar penal); livrarea controlată (doar în cadrul unui dosar penal); colectarea mostrelor pentru cercetare comparată; cercetarea obiectelor și a documentelor; achiziția de control, cu excepția

---

⁶ Codul de procedură penală al Republicii Moldova (Cod nr. 122 din 14.03.2003), publicat în Monitorul Oficial al Republicii Moldova nr. 104-110 din 07.06.2003.

⁷ Legea nr. 59 din 29.03.2012 privind activitatea specială de investigații, publicată în Monitorul Oficial al Republicii Moldova, nr. 113-118 din 08.06.2012.

a trei din acestea, toate celelalte fiind în formă duală judiciară și extrajudiciară; *cu autorizarea conducătorului subdiviziunii specializate*: chestionarea; culegerea de date despre persoane și fapte; identificarea persoanei, toate fiind efectuate ca și activitate extrajudiciară.

Materia normativă extra-procesuală ce vizează activitatea specială de investigații a fost analizată în literatura de specialitate⁸, în privința principiilor și conținutului acesteia. Principiile sunt „*ideile, tezele fundamentale care stau la baza întregului sistem de drept*” și care se manifestă în (i) principii ce reflectă esența activității speciale de investigații și trăsăturile specifice acesteia; (ii) principii care prin sine reprezintă un sistem de norme juridice, unice pentru întreaga activitate specială de investigații; dar și pentru a determina ilegalitatea măsurilor speciale de investigații prin încălcarea principiilor acestei activități. Din punct de vedere teoretic, au fost trasate criterii în funcție de gradul de concretizare și gradul de răspândire. De apreciat ca esențiale în ceea ce privește finalitatea activității speciale de investigații sunt: *principiile constituționale* ale activității speciale de investigații și *alte principii ale activității* ce rezultă din legea cu privire la activitatea specială de investigații sau alte acte normative. Sub aspect gnoseologic, îndeplinirea duală a atribuțiilor ca finalitate în activitatea specială de investigații, se face astfel: a) *în cadrul procesului penal*: protejarea persoanei, societății și statului de infracțiuni, precum și protejarea persoanei și societății de faptele ilegale ale persoanelor cu funcții de răspundere în activitatea lor legată de cercetarea infracțiunilor presupuse sau săvârșite, astfel că orice persoană care a săvârșit o infracțiune să fie trasă la răspundere penală potrivit vinovăției sale și nicio persoană nevinovată să nu fie trasă la răspundere penală sau condamnată; b) *în cadrul activității speciale de investigații*: culegerea de informații necesare pentru prevenirea și combaterea criminalității, asigurarea securității statului, ordinii publice, apărarea drepturilor și intereselor legitime ale persoanelor, descoperirea și cercetarea infracțiunilor⁹.

În analiza teoretico-practică a criteriilor de clasificare a măsurilor speciale de investigații au fost realizate o serie de analize, în care se apreciază ca importantă o astfel de activitate în scopul determinării temeiurilor și condițiilor de îndeplinire, activitate care în genere se bazează pe experiența și viziunea fiecărui specialist în domeniu. Astfel apreciem relevantă clasificarea raportată convențional după cum urmează: a) după modul de realizare public - secret; b) după subiectul autorizării judecător de instrucție-procuror-conducător al subdiviziunii specializate; c) după gradul de lezare al drepturilor și libertăților omului: nu aduc atingere acestora – care încalcă aceste drepturi; d) după intensitatea utilizării mijloacelor tehnice speciale: măsuri speciale tehnice - preponderent cu utilizarea mijloacelor tehnice - fără aplicarea echipamentelor tehnice; e) după regimul lor juridic în măsuri: care se îndeplinesc cu autorizarea judecătorului de instrucție doar în cadrul unui proces

⁸ V. Rusu, I. Covalciuc, „Unele reflecții asupra sistemului și conținutului principiilor activității speciale de investigații”, în *Revista Națională de Drept*, nr. 8/2015, pp. 51-54.

⁹ I. Covalciuc, „Actualitatea și importanța activității speciale de investigații în contextul ultimelor modificări legislative” în *Buletinul Științific al Univ. de Stat Bogdan Petriceicu Hașdeu, Științe sociale* nr. 2(4)/2016, p. 179.

penal - care se desfășurează cu autorizarea procurorului doar în cadrul unui proces penal - care se desfășurează cu autorizarea procurorului în cadrul unui proces penal cât și în afara acestuia și care se desfășurează cu autorizarea conducătorului subdiviziunii specializate în afara procesului penal. În concluzie, autorul susține că esența reglementării măsurilor speciale de investigații o constituie limitarea drepturilor omului, care determină și categoria subiectului împuternicit cu dreptul de a o autoriza¹⁰.

Sub aspect general, se afirmă despre activitatea specială de investigații, ca și alte activități desfășurate de organele statului, că este îndreptată spre ocrotirea ordinii de drept, fiind strict reglementată de lege și că se realizează printr-un sistem de măsuri publice cât și confidențiale, având propriile trăsături specifice. Aceste trăsături sunt :

a) caracter de sine stătător – se manifestă prin faptul că în esență activitatea de investigații presupune utilizarea unor forțe, mijloace și metode speciale, care după formă, conținut și origine diferă de cele specifice activității de urmărire penală, administrative; caracterul autonom este determinat și de mecanismul reglementării normative al acestei activități;

b) stricta legiferare - prin lege organică sunt stabilite scopurile, sarcinile, principiile, măsurile speciale de investigații, temeiurile și condițiile desfășurării lor, sunt prevăzute organele abilitate cu drepturi și obligații. Reglementarea strictă și detaliată permite utilizarea complexă a forțelor și mijloacelor din dotarea organelor speciale de investigație, aplicarea unor metode speciale de prevenire și combatere a infracțiunilor, căutarea persoanelor care se ascund de organele de urmărire penală sau de instanța de judecată ori care se eschivează de la executarea pedepsei penale, a persoanelor dispărute fără urmă, precum și soluționarea altor sarcini prevăzute de lege aspect ce servește ca garant pentru respectarea legalității în procesul exercitării activității speciale de investigații și prevenirea încălcărilor drepturilor și libertăților constituționale ale cetățenilor; c) realizarea de către organe special împuternicite - activitatea specială de investigații este exercitată de către subdiviziunile specializate ale Ministerului Afacerilor Interne, Ministerului Apărării, Centrului Național Anticorupție, Serviciului de Informații și Securitate, Serviciului de Protecție și Pază de Stat, Serviciului Vamal și Departamentul Instituțiilor Penitenciare al Ministerului Justiției;

d) exercitarea numai în vederea atingerii scopurilor și realizării sarcinilor prevăzute în lege - desfășurarea măsurilor speciale de investigații pentru realizarea scopurilor și sarcinilor neprevăzute de legea cu privire la activitatea specială de investigații, nu se admite.

Din perspectiva izvoarelor și reglementărilor diferite, măsurile speciale de investigații judiciare și extrajudiciare, a fost apreciat că, deși ambele forme converg către un scop similar, garanțiile oferite le diferențiază iar finalitatea acestora este

---

¹⁰ I. Botnariu, „Nomenclatorul, criteriile de clasificare și categoriile măsurilor speciale de investigații”, în *Revista Legea și Viața*, Martie 2018, p. 4042, și V. Mârzac, B. Glăvan, „Utilizarea mijloacelor tehnice în activitatea specială de investigații”, Academia de Poliție Ștefan cel Mare, 2014.

cu totul alta. Prin măsurile extrajudiciare sunt colectate informații referitoare la intenții criminale, pregătiri a unor acțiuni ilicite, ca formă incipientă sau de pregătire a unei infracțiuni, spre deosebire de cele judiciare care colectează elemente ce țin de descoperirea infracțiunilor ca fapt material și realizarea actului de justiție¹¹.

În doctrina, se identifică posibilitatea persoanei vătămate într-un drept al său de către o autoritate publică, de a fi îndreptățită să obțină recunoașterea dreptului abuzat¹². În cadrul unei astfel de realizări eficiente, se apreciază că se deschid la un nivel mai înalt pârguile legale disponibile ținându-se cont de actul de reglementare, astfel: a) norma procesuală: Codul de procedură penală care prevede o serie de drepturi și libertăți ce pot fi aparate prin contestarea acțiunilor și actelor organelor de urmărire penală; b) norma constituțională: Constituția care prevede drepturile și libertățile omului recunoscute ca fundamentale; c) norma internațională: Convenția Europeană pentru drepturile omului și libertăților fundamentale și alte acte internaționale incidente, la care Republica Moldova este parte, normele internaționale având prioritate în fața normelor interne.

Importanța judecătorului de instrucție, ca subiect special împuternicit să exercite controlul judecătoresc în procedura prejudiciară este abstractizată ca sancțiune prin controlul prealabil al legalității și temeiniciei actelor și acțiunilor pe care trebuie să le înfăptuiască organul de urmărire penală, dar și ca autorizare pentru acțiunile de urmărire penală care limitează inviolabilitatea persoanei, domiciliului, corespondenței, convorbirilor telefonice, comunicărilor telefonice și a altor comunicări și alte acțiuni prevăzute de lege, prevăzute atât de normele procesual-penale cât și de cele operativ-investigative, atât anterior și ulterior materializării.

În privința diferențierii ca procedură de examinare a materialelor ce confirmă necesitatea solicitării unor activități de îngădire a drepturilor unei persoane sau de intruziune în proprietatea acesteia, se constată că măsurile speciale de investigații sunt așezate pe recomandări de parcurs, iar normele procesuale au reglementări clare și detaliate, susținând ideea că măsurile operative de investigații ce limitează drepturi ocrotite prin lege să fie admise doar în scopul culegerii informațiilor despre persoanele care pregătesc sau care atentează să comită infracțiuni grave.

Controlul asupra măsurilor speciale de investigații este văzut ca o condiție obligatorie în scopul realizării obiectivelor specifice, sarcina de bază fiind legalitatea și motivarea activităților investigativ-operative, cu respectarea drepturilor

---

¹¹ T. Osoianu, V. Orîndaș, *Procedură penală. Partea generală. Curs universitar*, Chișinău, 2004, p. 45.

¹² I. Dolea et. al., *Tratat de drept procesual penal*, Editura Cartier Juridic, Chișinău, 2005, p. 605.

constituționale ale persoanelor ce sunt urmează a fi îngrădite, atât în materie procesual-penală cât și extra-procesuală¹³.

Problematica măsurilor speciale de investigații a fost abordată și în alte materiale de către autorul Dolea I.¹⁴, fiind de părerea că aplicarea legislației cu privire la activitatea operativă de investigații în cadrul procesului penal produce sincope, argumentând aspectul legat de valoarea probatorie a rezultatelor acestora prin asimilarea în categoria mijloacelor de probă și respectarea condițiilor de autenticitate și posibilității de verificare așa cum sunt enumerate în procedura penală.

În *Tratatul Comentariu aplicativ al Codului de procedură penală*, realizat de același autor, măsurile speciale de investigații sunt analizate în lumina modificărilor legislative, atât din perspectiva valorii probante cât și din cea a garanțiilor asigurate de normele procesual penale. Autorul lasă să se înțeleagă că necesitatea intruziunilor în viața privată a unei persoane poate fi justificată numai dacă, printr-o altă măsură, mai puțin intruzivă, nu se poate aduce la îndeplinire scopul investigației, fiind atins nivelul de exigență prevăzut de materia Curții Europene.

Analizând conceptul juridic al măsurilor și metodelor speciale de investigații, prin compararea normelor de reglementare, autorii Roman D. și Popa S. apreciază că prin desfășurarea activităților speciale de investigații prevăzute de Legea nr. 59/2012, în condițiile Codului de procedura penală modificat prin Legea nr. 66/2012, acestea sunt asimilate și definitiv ca, „*totalitate de acțiuni de urmărire penală cu caracter public și/sau secret efectuate de către ofițerii de investigații în cadrul urmăririi penale numai în condițiile și în modul prevăzut de cod, așa cum sunt prevăzute în dispozițiile generale privind activitatea specială de investigații*” (Art. 132¹ alin. (1) din C.pr.pen. al R.M.).

În această situație, s-a identificat un conflict al definițiilor prin faptul că norma procesual-penală privește acțiuni de urmărire penală efectuate doar după începerea urmăririi penale. Norma specială privește posibilitatea efectuării măsurilor speciale de investigații atât în cadrul procesului penal cât și în afara acestuia autorii prezumând că anumite măsuri speciale de investigații urmează a fi efectuate după înregistrarea infracțiunii, până la începerea urmăririi penale, în termenul legal, iar anumite măsuri speciale de investigații pot fi efectuate numai după începerea urmăririi penale, conform prevederilor C.pr.pen. R.M., fiind create impedimente în aplicarea eficientă a legii în activitatea de prevenire, depistare și investigare a infracțiunilor. În acest sens, au definit „*activitatea specială de investigații, ca totalitatea de procedee probatorii cu caracter secret și/sau public, efectuate de autoritățile competente, până la sesizarea/autosesizarea organelor de drept, în cadrul procesului penal și/sau urmăririi penale, în scopul culegerii de informații necesare*

---

¹³ V. Moraru, I. Covalciuc, „Particularitățile exercitării controlului asupra măsurilor speciale de investigații autorizate de către procuror”, în *Revista Legea și Viața*, nr. 12/2016, p. 47.

¹⁴ I. Dolea, *Drepturile persoanei în probatoriul penal. Concepția promovării elementului privat*, Editura Cartea Juridică, Chișinău, 2009, p. 168.

pentru prevenirea și combaterea criminalității, asigurarea securității statului, ordinii publice, apărarea drepturilor și intereselor legitime ale persoanelor, descoperirea și cercetarea infracțiunilor”.

Pentru a evidenția și din perspectivă teoretică măsurile speciale de investigații definite generic în procedura penală, au reliefat că acestea au ca element concret, metoda, care le determină conținutul și care prin elementul tactic clasificat, le diferențiază de urmărirea penală. Exemplificând pe forma legii, autorii au asociat măsuri speciale și metode tactice, astfel, măsura specială, urmărirea vizuală, are ca metodă urmărirea, supravegherea operativă nemijlocită, iar metoda, informare electronică, poate fi aplicată limitat și condiționat de obiectul țintă și mijloacele tehnice folosite¹⁵.

Este de interes modalitatea în care autorii au abordat una din sarcinile activității speciale de investigații, și anume relevarea atentatelor criminale, prevenirea, curmarea infracțiunilor și identificarea persoanelor care le organizează și/sau comit. Astfel, indiferent pe care direcție s-ar merge, în sensul conținutului sarcinii, identificarea persoanei este esențială, iar pentru îndeplinirea sarcinii este necesar a se efectua un cumul de activități speciale informativ-operative precum și de căutare-identificare. A fost evidențiată diferența dintre *identificarea persoanei prin măsuri speciale de investigații*, ca identificare neprocesuală și *procedura activității prezentării pentru recunoaștere*, și care permite în scopul realizării, utilizarea diferitelor metode și mijloace de stabilire a identității, ambele având în comun metodele identificării criminalistice. A fost realizată o clasificare a elementelor, ca acțiuni în scopul identificării persoanelor și a felurilor identificării, astfel, primele fiind materializate prin acțiuni de acumulare a informației, cu obiect bine determinat și acțiuni ce stabilesc asemănarea cu obiectul de identificat, care pot fi elemente ale măsurii de identificare a persoanei sau elemente pentru alte măsuri speciale, iar secunde, prin nemijlocite/mediate, public/cifrat sau secret.

Relevantă este concluzia autorilor materialului, în sensul că, pentru organele de anchetă, identificarea persoanei prin măsuri și metode speciale este oportună și necesară în situația în care autorul unei infracțiuni nu poate fi altfel identificat, rezultatele obținute având rolul de a oferi sprijin pentru căutarea probelor și stabilirea căilor de investigație, exclus fiind recunoașterea acestora ca probe în procesul penal¹⁶.

Utilizarea măsurilor operative de investigații în activitatea de prevenire și combatere a faptelor de corupție, ca fenomen antisocial, ce posedă o individualitate bine marcată, atât juridico-penal cât și a particularităților tacticii și metodologiei descoperirii, fiind strâns legată inclusiv de crima organizată, ce pune în pericol valorile democratice, inclusiv drepturile și libertățile fundamentale ale omului și buna funcționare a instituțiilor statului. Cu privire la activitatea de investigare-cercetare a evidențiat diversitatea modalităților de efectuare a unei urmăriri penale

¹⁵ D. Roman, S. Popa, „Identificarea persoanei prin măsuri și metode speciale de investigații”, în *Studia Universitatis Moldaviae*, Seria științe juridice, nr. 3 (103)/2018, pp. 193-195.

¹⁶ *Idem*, pp. 196- 200.

complexe prin îmbinarea măsurilor operative de investigații cu alte procedee extrajudiciare, în scopul unic de aflare a adevărului. În opinia sa, criminalistica este vitală, deoarece, prin utilizarea tuturor mijloacelor tehnico-științifice, tactice și metodologice, bazate pe o planificare judicioasă în care se prevede cu exactitate locul efectuării actelor de investigare, momentele specifice cazului concret și caracteristicile persoanelor implicate la realizarea lor, se acumulează materialul probator atât pentru faptele reconstituite cât și flagrante. Despre testarea poligraf, ca o măsură operativă de investigații, remarcă faptul că rezultatul nu constituie mijloc de probă, dar în genere este utilizat la pregătirea unei anchete penale, ca date de interes în efectuarea a unor măsuri operative de investigații, iar ca probă doar cu respectarea prevederilor C.pr.pen. R.M., nerespectarea condiției imperative determinând încălcarea principiului prezumției de nevinovăție¹⁷.

Așa cum remarcă autorii Cobîrșenco I. și Fala M.¹⁸, proporționalitatea semnifică *un echilibru just și imperativ de menținut între intruziunea în viața privată a persoanei și importanța faptică privind o anchetă, astfel încât autorizarea unei măsuri să se facă în concordanță cu gravitatea faptei.*

În materia respectării *secretului corespondenței*, sunt evocate garanțiile constituționale privind secretul scrisorilor, telegramelor, altor trimiteri poștale, al convorbirilor telefonice și al celorlalte mijloace legale de comunicare dar și norma de excepție, derogare națională, ingerința necesară în interesele securității naționale, bunăstării economice a țării, ordinii publice și în scopul prevenirii infracțiunilor. În materia garanțiilor internaționale, articolul 8 alin. (2) CEDO, menționează că *„nu este admis amestecul unei autorități publice în exercitarea acestui drept decât în măsura în care acest amestec este prevăzut de lege și dacă constituie o măsură care, într-o societate democratică, este necesară pentru securitatea națională, siguranța publică, bunăstarea economică a țării, apărarea ordinii și prevenirea faptelor penale, protejarea sănătății sau a moralei, ori protejarea drepturilor și libertăților altora”*, prevedere care este generatoare atât de drept cât și de obligație. Ca prim procedeu de probațiune, în Codul de procedură penală se menționează că dreptul la secretul scrisorilor, al telegramelor, altor trimiteri poștale, convorbirilor telefonice și al celorlalte mijloace legale de comunicare este asigurat de stat. Limitarea acestui drept se admite numai în baza unui mandat judiciar emis în condițiile legii. Ținând cont de faptul că procesul penal are ca scop protejarea persoanei, societății și statului de infracțiuni, precum și protejarea persoanei și societății de faptele ilegale ale persoanelor cu funcții de răspundere în activitatea lor legată de cercetarea infracțiunilor presupuse sau săvârșite, este necesar ca organul de urmărire penală în procesul urmăririi penale să efectueze un anumit număr de acțiuni procesuale, ca necesare cu privire la stabilirea existenței infracțiunii, identificarea făptuitorului și a se constata dacă este sau nu cazul să se transmită cauza penală în judecată în condițiile legii.

---

¹⁷ V. Cușnir, *Corupția. Reglementare de drept, activități de prevenire și combatere. Partea I*, Academia de Poliție Ștefan cel Mare, Chișinău, 1999, pp. 83-138.

¹⁸ I. Cobîrșenco, M. Fală, „Principiul proporționalității măsurilor special de investigații. Garanția dreptului la viață privată”, în *Revista Națională de Drept*, nr. 12/2017, p. 4856.

Un procedeu probatoriu secund prin care organul de urmărire penală poate administra probe este cel privind măsurile speciale de investigații întreprinse în cadrul activității speciale de investigații. În înțelesul Recomandării (2005) 10 a Comitetului de Miniștri al Consiliului Europei, prin noțiunea de tehnici speciale de investigare se înțelege *tehnicele aplicate de autoritățile competente în cadrul anchetelor penale, vizând depistarea sau anchetarea unor infracțiuni grave și a unor suspecți în vederea colectării de informații, de așa manieră încât persoanele în cauză să nu aibă cunoștință de acest lucru*. Întrucât asemenea definiție se regăsește și în art. 132 alin. (1) C.pr.pen. R.M., autorii apreciază că situația în cauză este în prezența a două legi, ambele conținând norme cu privire la activitatea specială de investigații, însă, în conformitate cu art. 2 alin. (4) C.pr.pen., normele juridice cu caracter procesual din alte legi naționale pot fi aplicate numai cu condiția includerii lor în C.pr.pen.

Sunt enumerate măsurile speciale de investigații care aduc atingere nemijlocit dreptului secretului corespondenței: interceptarea și înregistrarea comunicațiilor sau a imaginilor; reținerea, cercetarea, predarea, percheziționarea sau ridicarea trimiterilor poștale; monitorizarea conexiunilor comunicațiilor telegrafice și electronice; monitorizarea sau controlul tranzacțiilor financiare și accesul la informația financiară; colectarea informației de la furnizorii de servicii de comunicații electronice. Pentru ca aceste măsuri să aibă un caracter legal, este necesar să fie îndeplinite următoarele condiții: a) este imposibilă realizarea scopului procesului penal și/sau poate fi prejudiciată considerabil activitatea de administrare a probelor; b) există o bănuială rezonabilă cu privire la pregătirea sau săvârșirea unei infracțiuni grave, deosebit de gravă sau excepțional de gravă, cu excepțiile stabilite de lege; c) acțiunea este necesară și proporțională cu restrângerea drepturilor și libertăților fundamentale ale omului.

Cu referire la aceleași criterii de stabilire a proporționalității, autorii abordează și *dreptul la inviolabilitatea domiciliului*, în cadrul efectuării măsurilor speciale de investigații, astfel de la norma constituțională se poate deroga prin lege, pentru: executarea unor mandate de arestare sau a unei hotărâri judecătorești; înlăturarea unei primejdii care amenință viață, integritatea fizică sau bunurile unei persoane; prevenirea răspândirii unei epidemii. Materia procesual penală permite efectuarea perchezițiilor, cercetării domiciliului, care sunt ordonate și efectuate în baza unor mandate judiciare iar cu privire la măsurile speciale de investigații ce aduc atingere acestui drept, organele de urmărire penală sunt în drept a efectua: cercetarea domiciliului și/sau instalarea în el a aparatelor ce asigură supravegherea și înregistrarea audio și video, a celor de fotografiat și de filmat; supravegherea domiciliului prin utilizarea mijloacelor tehnice ce asigură înregistrarea; investigația sub acoperire, care în mod obligatoriu se materializează în documente și sunt supuse anumitor termene. Se concluzionează că principiul proporționalității între dreptul sau libertatea persoanei garantate de lege și necesitatea efectuării acțiunii procesuale solicitate recunoaște că drepturile omului nu sunt absolute și exercitarea drepturilor unei persoane trebuie să fie apreciată în raport cu interesul

public mai larg, statele bucurându-se de o anumită marjă de apreciere în materia impunerii unor restricții, marjă care nu este nelimitată.

Este interesantă abordarea autorului Copețchi S.¹⁹, care în mod obiectiv analizează situația investigatorului sub acoperire, ca ofițer de investigații antrenat în realizarea investigației, fiind în acord cu prevederile art. 30 alin. (4) din Legea M.S.I., unde sunt definiți ca angajați special desemnați din cadrul M.A.I., S.I.S., C.A.N., Departamentul Instituțiilor penitenciare din cadrul Ministerului Justiției. Ofițerul de investigații, în exercitarea atribuțiilor de culegere a datelor și informațiilor despre pregătirea ori comiterea unei infracțiuni, poate determina prin comportamentul său acțiuni, situație care generează depășirea limitelor de competență, rolul acestuia fiind de a observa discret. S-a potențat diferența între provocare și folosirea tehnicilor legale în activitățile specifice sub acoperite în cadrul dosarelor penale, clarificări în acest sens materializându-se oficial prin Hotărârea Plenului CSJ a R.M. nr. 11/22.12.2014 cu privire la aplicarea legislației referitoare la răspunderea penală pentru infracțiunile de corupție, în materia condițiilor în care trebuie reținută provocarea. Aceste condiții sunt: acțiunea presupusă ca act de corupere să fie probată prin solicitarea venită de la persoana care avea atribuția descoperirii infracțiunii sau există o determinare directă de la un denunțator; fapta nu s-ar fi comisă fără intervenția provocării; nu există suspiciuni anterioare privind implicarea în fapte de corupție. Curtea apreciază că *statul trebuie să descopere infracțiuni, nu să încurajeze săvârșirea acestora, astfel în mod inadmisibil există riscul provocării unei persoane nevinovate, recunoscând-o fictiv ca vinovată de faptă.*

În aceeași ordine de idei, analizând raționamentele art. 6, part. 1 CEDO referitoare la acțiunile de provocare organizată, Eni A²⁰, apreciază că acestea pot îmbrăca forma instigării la săvârșirea de infracțiuni, abordându-se în acest sens garanții suplimentare dreptului persoanei de a nu fi judecată în baza probelor acumulate. S-a argumentat exemplificând cu hotărâri CtEDO ce vizează cetățeni ai R.M.: (i) în cauza Sandu contra Republicii Moldova unde o persoană a acționat sub conducerea poliției ca o persoană privată (fără a avea investirea legală), iar acțiunile acesteia aveau trăsăturile unei investigații sub acoperire, caracterul provocator al comportamentului său fiind cercetat ca și o provocare la săvârșirea infracțiunii din partea unui agent public – investigator sub acoperire; (ii) cauza Morari contra Republicii Moldova, care este realizată de către agenții publici sub acoperire, adică angajați, special desemnați în acest scop, din cadrul Ministerului Afacerilor Interne.

Manualul judecătorului pentru cauze penale²¹ are ca punct de plecare necesitatea ca orice proces să aibă la bază principiul respectării demnității umane

---

¹⁹ S. Copețchi, „Provocarea infracțiunii în contextul măsurilor speciale de investigații”, în *Revista Institutului Național al Justiției*, nr. 2(41)/2017, p. 2732.

²⁰ A. Eni, „Analiza hotărârilor CtEDO adoptate în privința Republicii Moldova în materia admisibilității tehnicilor de utilizate în operațiunile sub acoperire în cadrul investigațiilor penale”, în *Revista Studia Universitas Moldaviae*, nr. 8 (118)/2018, p. 8091.

²¹ M. Poalelungi, I. Dolea et. al., *Manualul judecătorului pentru cauze penale*, Chișinău, 2013, p. 1192.

(statul devenind responsabil pentru orice act care îi lezează drepturile și libertățile fundamentale cetățeanului; prezumția de nevinovăție însoțind orice demers, judecătorul adoptând un anumit tip de comportament). Se instituie astfel un veritabil sistem de garanții procesuale în materie penală, de fiecare dată acțiunile sale bazându-se pe reguli cu caracter general în aprecierea unor situații cu caracter specific.

În România, tehnicile speciale de supraveghere sau cercetare constituie o categorie de procedee probatorii și măsuri de investigație cu caracter derogatoriu de la regulile de drept comun privind administrarea probelor, fiind recunoscute la nivel internațional ca un instrument în combaterea infracționalității de mare gravitate. Chiar dacă o parte din aceste tehnici erau cunoscute și întrebuințate în procesul penal de mai mult timp, chiar fiind prevăzute în recomandări și convenții internaționale, legiuitorul român a preluat noțiunea de *tehnici speciale de investigare* în urma Recomandării (2005) 10 a Comitetului de Miniștri al Consiliului Europei²².

Din definiția dată de către Comitet se reține că: „*prin tehnici special de investigare, se înțeleg tehnicile aplicate de autoritățile competente în contextual investigațiilor penale în scopul descoperirii și cercetării infracțiunilor grave și a suspectilor, în vederea colectării informațiilor astfel de o manieră în care să nu alerteze persoanele vizate de aceste tehnici*”. Din această definiție rezultă două aspecte importante și anume: necesitatea restrângerii folosirii tehnicilor speciale de investigare numai la infracțiunile grave și caracterul secret al acestora²³.

Măsurile de supraveghere tehnică reprezintă una dintre cele mai severe intruziuni în viața privată a persoanei, astfel că s-a urmărit corelarea legislației procesual-penale la aceste metode investigative moderne, demersuri destinate asigurării conformității între reglementarea procesual-penală și exigențele legii fundamentale, astfel cum acestea sunt edictate în Constituția României precum și cu cerințele normative și jurisprudențiale izvorâte din articolul 8 al Convenției europene a drepturilor omului. În acest proces de elaborare a legislației corespunzătoare, aflat într-o continuă dinamică determinată de evoluția atât a metodelor tehnice, dar și a viziunii Curții Europene de Drepturilor Omului asupra metodelor de cercetare specială, principala dificultate a fost și este reprezentată de găsirea unui cadru normativ adecvat, simplu și predictibil, care să satisfacă necesitatea combaterii și descoperirii infracțiunilor, dar și să limiteze ingerința în drepturile fundamentale ale persoanei.

Apreciem că se impune a se menționa faptul ca în mod frecvent se utilizează termenii de *măsură* și *tehnică*, ambele făcând referire la același obiect, situație în care susținem că nu se creează nicio diferențiere, cu toate că la nivel internațional este uzitat cu o mai mare frecvență termenul de *tehnică*.

²² Recomandarea (2005) 10 a Comitetului de Miniștri a Europei adoptata de Comitetul de Miniștri la data de 20.04.2005.

²³ N. Bradley, “Evidence, special investigative techniques the right to a fair hearing”, în *Revista ERA Forum*, vol.15, nr. 1/2014, p. 37.

În doctrină, s-a arătat faptul că tehnicile speciale de investigare sunt *procedee probatorii cu caracter derogatoriu, cu reguli și proceduri particulare de autorizare, dar și de punere în aplicare*²⁴. Ținând cont de sfera de aplicare și natura fiecăreia, acestea au și un caracter propriu, eterogen²⁵, aspect apreciat ca favorabil prin reglementarea clară și delimitarea de procedeele comune întrucât acestea reprezintă o mare ingerință în viața privată a unei persoane²⁷. S-a mai apreciat că spre deosebire de prevederile anterioare, legislația procesual-penală actuală realizează o buna sistematizare a acestora, ușurând aplicarea de către organele de urmărire penală, necesita o mai mare abstractizare și o mai mare coerență în reglementare.

În literatura de specialitate, s-a apreciat că pentru realizarea scopului procesului penal, acesta este călăuzit de reguli fundamentale ce fixează cadrul juridic care stabilește limitele în care societatea trebuie să reacționeze față de cei care încalcă legea penală²⁶.

Codul de procedura penală român²⁷ actual folosește noțiunile de *probă* și *mijloc de probă*, la care se adaugă și reglementarea unor *procedee probatorii* fără însă a le defini ca atare, așa cum arată Titlul IV dar și Capitolul IV Metode speciale de supraveghere sau cercetare.

În această situație și metodele speciale de supraveghere sau cercetare se subordonează principiilor care guvernează procesul penal. Acestea sunt reglementate de prevederile articolele 212 din noul C.pr.pen Rom.²⁸, fiind următoarele: principiul legalității procesului penal, principiul separării funcțiilor judiciare, prezumția de nevinovăție, principiul aflării adevărului, principiul *ne bis in idem*, principiul oficialității procesului penal, caracterul echitabil și termenul rezonabil al procesului penal, garantarea dreptului la libertate și siguranță, garantarea dreptului la apărare, respectarea demnității umane și a vieții private, desfășurarea procesului penal în limba română și dreptul la asistență gratuită din partea unui interpret. În afară de acestea, există principii sau trăsături specifice aplicabile numai în faza de urmărire penală, respectiv numai în faza de judecată.

Alți autori²⁹ consideră că principiile specifice fazei de urmărire penală sunt în număr de trei, respectiv caracterul nepublic, caracterul necontradictoriu și caracterul preponderent scris al urmăririi penale. La acestea alți autori³⁰ adaugă și un al patrulea principiu, respectiv subordonarea ierarhică în efectuarea actelor de

---

²⁴ G. Mateuț, *Procedura penală*, Editura Universul Juridic, București, 2019, p. 1075.

²⁵ M. Bulancea, G. Zlati, R. Slăvoiu, în M. Udroui (coordonator), *Codul de procedură penală*, Editura C.H. Beck, București, 2017, p. 2571.

²⁶ G. Mateuț, „Observații critice privind noua reglementare a supravegherii tehnice într-o perspectivă comparativă”, în *Caiete de Drept Penal*, nr. 3/2015, p. 13.

²⁷ I. Neagu, *Drept procesual penal. Partea generală*, București, 1981.

²⁸ Legea nr. 135/2010 privind Codul penal și Codul de procedură penală al României, publicată în Monitorul oficial nr. 486 din 15.06.2010.

²⁹ M. Udroui, *Procedură penală. Partea specială*, ed. 3, Editura C.H. Beck, București, 2016, p. 23.

³⁰ N. Volonciu, *Tratat de procedură penală, vol. 2*, Editura Paideia, București, 1996, p. 1112.

urmărire penală. Dintre acestea, doar caracterul nepublic al urmăririi penale a primit o consacrare legală expresă, prin prevederile articolul 285 alin. (2) C.pr.pen. Rom.

Principiul legalității este reglementat în cuprinsul articolul 2 din C.pr.pen Rom. și prevede că procesul penal se desfășoară potrivit dispozițiilor prevăzute în lege, aspect ce presupune ca legea trebuie să fie conformă cu standardele constituționale și de protecție a drepturilor omului, fiind necesar ca acțiunile desfășurate de organele judiciare să fie conforme cu prevederile legale.

În doctrină³¹, se mai face distincția între legalitatea aplicabilă în majoritatea situațiilor și cea de excepție care reprezintă o derogare prevăzută de lege de la principiul legalității, astfel ca actul efectuat în aceste condiții nu înfrânge acest principiu.

Verificarea conformității cu normele constituționale a generat o serie de interpretări. Astfel, s-a reținut posibilitatea de a se putea verifica, din perspective nulității absolute, în faza judecătii, dacă au fost respectate principiile legalității și loialității administrării probelor, datorită regulii generale de a se invoca acest gen de nulitate în tot cursul procesului penal, iar în cazul unei astfel de constatări se va proceda la excluderea și înlăturarea acestora din materialul probator al cauzei³².

Principiu fundamental al loialității administrării probelor procesului penal are rolul de a opri folosirea de metode interzise cu scopul precis de a se obține probe. Loialitatea probelor instituie de asemenea interdicția și în ceea ce privește folosirea provocării în scopul probării faptelor.

Autorul R.P. Răileanu³³ a apreciat că în mod excepțional probele administrate cu încălcarea prevederilor legale (excepție tortura și tratamentele inumane sau degradante) pot fi folosite în procesele penale dacă prin aceasta nu se aduce atingere caracterului echitabil al procedurii în ansamblu.

În jurisprudența CtEDO³⁴ s-a apreciat ca provocarea la comiterea unei infracțiuni are loc atunci când agenții statului nu au un comportament pasiv, ci incita comiterea unei infracțiuni o persoana care altfel nu ar fi comise, fiind importante motivele care au stat la baza deciziei de inițiere a măsurii special și a comportamentului agenților statului.

În scopul de a se afla adevărul, organele judiciare au îndatorirea de a face demersuri în acest sens prin administrarea probelor care sunt necesare lămuririi pe deplin a tuturor aspectelor cauzei, inclusiv prin utilizarea măsurilor speciale de supraveghere sau cercetare, atunci când nu există o altă posibilitate. Tot în aceeași virtute, utilizând și principiul libertății probelor se acordă posibilitatea părților de a solicita administrarea de probe pe care le apreciază ca fiind utile și concludente în vederea soluționării cauzei, situație în care se impune a mai adăuga și faptul că,

---

³¹ V. Dongoroz *et. al.*, *Explicații teoretice ale Codului de procedură penală român. Partea generală*, București, 1975.

³² Decizia nr. 802/2017 publicată în Monitorul Oficial nr. 116 din 06.02.2018.

³³ R.P. Răileanu, „Principiile fundamentale ale procesului penal român în lumina noului cod de procedura penală”, în *Revista Dreptul*, nr. 6/2014, p. 106.

³⁴ Cauza Pătrașcu contra României.

în general părțile dețin mai multe informații despre împrejurările de fapt care se urmăresc a fi stabilite.

În doctrină³⁵ s-a considerat că aflarea adevărului este unul dintre obiectivele administrării de probe, fiind rezultatul clarificării cauzei sub toate aspectele, pe baza de probe.

Prin Codul de procedură penală român în vigoare, legiuitorul a urmărit să unifice procedeele probatorii cu caracter derogatoriu și intruziv sub o singură formă de reglementare cu caracter unitar³⁶, condițiile rămânând egale dar procedurile de autorizare fiind diferite, unele fiind în competența judecătorului de drepturi și libertăți iar altele la aprecierea procurorului.

Diferența între măsurile speciale de supraveghere și măsurile speciale de cercetare nu este enunțată în cod, fiind lăsată la latitudinea doctrinei, urmare a mențiunii din cuprinsul articolul 138 alin. (13) C.pr.pen. Rom., în care se arată că prin supraveghere tehnică se înțelege utilizarea uneia dintre metodele prevăzute la alin. (1) li. a)-d.

Astfel, sunt considerate *metode speciale de supraveghere*: interceptarea comunicațiilor ori a oricărui tip de comunicare la distanță; accesul la un sistem informatic; supravegherea video, audio sau prin fotografiere; localizarea sau urmărirea prin mijloace tehnice, iar *metode speciale de cercetare* : obținerea datelor privind tranzacțiile financiare ale unei persoane; reținerea, predarea sau percheziționarea trimiterilor poștale; utilizarea investigatorilor sub acoperire și a colaboratorilor; participarea autorizată la anumite activități; livrarea supravegheată.

Diferența dintre metodele speciale de supraveghere și metodele speciale de cercetare ar putea fi stabilită prin utilizarea criteriului referitor la faptul că, în cazul măsurilor de supraveghere, organele de urmărire penală primesc informațiile chiar în timp ce se desfășoară activitățile, dar în cazul măsurilor speciale de cercetare, organele de urmărire penală primesc informațiile despre activități, după ce acestea au avut loc.

În vederea interpretării logice a limitelor între metodele speciale de supraveghere și metodele speciale de cercetare, au fost identificate caracteristici care oferă clarificări și utilitate stadiului actual de utilizare a tehnicilor speciale de investigare. Astfel a fost realizată o clasificare după 1) organul care autorizează măsura judecător de drepturi sau libertăți sau procuror, 2) nivelul de intruziune în viața privată a unei persoane, 3) tipul de activitate, în timp real sau după consumarea faptelor, 4) complexitatea activității³⁷. Or, tot în doctrină s-a susținut necesitatea punerii în valoare a judecătorului, ca unic garant viabil al respectării drepturilor și libertăților persoanei în cadrul unui proces penal³⁸.

---

³⁵ G. Antoniu, „Observații la proiectul noului Cod de procedura penală”, în *Revista de drept penal*, nr. 1/2009.

³⁶ M. Udroi, R. Slăvoiu, O. Predescu, *Tehnici speciale de investigare în justiția penală*, Editura C.H. Beck, București, 2009, p. 225.

³⁷ *Ibidem*, pp. 304-305.

³⁸ G. Mateuț, *Observații critice ...*, *op. cit.*, p. 13.

Se poate concluziona cu faptul că se impune stabilirea de condiții universale pentru toate tehnicile speciale de investigare, condițiile referitoare la existența unei urmăriri penale începute (*in rem* sau *in personam*), respectarea proporționalității măsurii cu scopul urmărit și subsidiaritatea acesteia față de alte procedee probatorii mai puțin intruzive.

Interceptarea comunicațiilor ori a oricărui tip de comunicare la distanța a fost definită în doctrină³⁹ ca fiind *o măsură de supraveghere care include atât interceptarea propriu-zisă, cât și activitățile conexe acces, monitorizare, colectare sau înregistrare, necesare pentru a transforma conținutul unei comunicări într-un mijloc de probă.*

Accesul la un sistem informatic presupune căutarea și identificare probelor aflate întruna dispozitiv de prelucrare automată a datelor calculator, tabletă, telefon, sau intru mijloc de stocare hard disk, cd, memory stick, prin folosirea de procedee tehnice care asigură confidențialitatea acestui demers.

Supravegherea video, audio sau prin fotografiere reprezintă monitorizarea unei persoane și înregistrarea imaginilor și sunetelor surprinse cu această ocazie, asigurându-se în acest fel și comunicările verbale sau mimico-gestuale.

Localizarea sau urmărirea prin mijloace tehnice este o activitate de monitorizare în timp real a deplasărilor pe care le efectuează o persoană, prin folosirea de dispozitive atașate unor obiecte. Finalitatea acestei masuri este de a se stabili locul unde se afla sau unde efectuează deplasări o persoană.

Obținerea de date privind tranzacțiile financiare este o măsură prin care se obțin date despre operațiunile pe care o persoană le efectuează prin intermediul unei instituții de credit, vizându-se atât tranzacțiile efective cât și înscrisurile prin care se realizează.

În literatura de specialitate⁴⁰, s-a menționat că prin aceasta măsură se pot obține și conținutul tranzacțiilor efectuate, IP-urile folosite în logarea în anumite aplicații Internet Banking, precum și date la care a fost folosit serviciul.

Percheziția trimerilor poștale reprezintă verificarea conținutului scrisorilor sau al coletelor transmise prin poștă sau curierat, activitate desfășurată fără știința expeditorului sau a destinatarului.

Obținerea datelor generate sau prelucrate de către furnizorii de rețele publice de comunicații ori furnizorii de servicii de comunicații electronice destinate publicului, reprezintă un procedeu prin care organele de cercetare penală intră în posesia datelor de identificare ale comunicării, percepută ca orice schimb de informații realizat prin intermediul unei rețele publice de comunicații electronice.

Supravegherea tehnică reprezintă aplicarea oricăror procedee incluse în aceasta categorie: interceptarea comunicațiilor ori ale comunicării, accesul la un sistem informatic, supravegherea video, audio sau prin fotografiere, localizarea sau urmărirea prin mijloace tehnice. Se dispune de către judecătorul de drepturi și libertăți la solicitarea organului judiciar, dacă sunt îndeplinite cumulativ

---

³⁹ M. Bulancea, G. Zlati, R. Slăvoiu, în M. Udroui (coordonator), *op. cit.*, p. 2571.

⁴⁰ *Ibidem*, p. 653.

următoarele condiții: exista o suspiciune rezonabilă cu privire la pregătirea sau săvârșirea unei infracțiuni dintre cele prevăzute în mod explicit (alin. (2)); măsura este proporțională cu restrângerea drepturilor și libertăților fundamentale date fiind particularitățile cauzei, importanța informațiilor ori a probelor ce urmează a fi obținute sau gravitatea infracțiunii; probele nu ar putea fi obținute în alt mod sau obținerea lor ar presupune dificultăți deosebite ce ar prejudicia ancheta ori există un pericol pentru siguranța persoanelor sau a unor bunuri de valoare.

Înregistrările la care face referire articolul 139 alin. (3) C.pr.pen. Rom. efectuate de părți sau de alte persoane, constituie mijloc de probă când privesc propriile convorbiri sau comunicări pe care le-au purtat cu terții. Orice alte înregistrări pot constitui mijloace de probă dacă nu sunt interzise prin lege.

Apreciem progresul legislativ, prin raportare la vechile norme procesual penale, prin aceea că a fost instituită procedura unitară de autorizare a măsurilor de supraveghere tehnică, în care rolul principal îl are judecătorul de drepturi și libertăți, de asemenea și norma juridică este superioară prin aceea că nu transpune procedura interceptărilor și înregistrărilor la alte măsuri de supraveghere tehnică, ci prevede că va trebui ca, pentru fiecare dintre măsuri să se procedeze la o analiză distinct, prin raportare la criteriile generale prevăzute la art. 139 C.pr.pen. Rom.

Concluzii

Reglementările legislative în vigoare în Republicii Moldova la capitolul măsurilor speciale de investigații își au sediul, atât în Codul de procedură penală, urmărind scopul soluționării problemelor procesului penal, prin asigurarea probațiunii urmăririi penale, cât și în Legea specială nr. 59/2012 ca activități extra procesuale.

Reglementările legislative în vigoare în România la capitolul metodelor speciale de supraveghere sau cercetare sunt cuprinse exclusiv în Codul de procedură penală, în acest fel, legiuitorul urmărind realizarea probațiunii în urmărirea penală și implicit scopul procesului penal, prin asigurarea cadrului justificativ. Acestea sunt verificate periodic, urmare a sesizărilor transmise de diferite instanțe, sub aspectul încadrării în normele superioare protejate de către Curtea Constituțională.

Desigur că aceste norme sunt supuse permanent verificării prin aplicare practică, analiză doctrinară și nu în ultimul rând constituțională, toate acestea cu tendința de a identifica soluții și teze ce ar asigura perfecțiunea și compatibilitatea acestora cu normele internaționale ce reglementează același domeniu.

Referințe

- Antoniou G., „Observații la proiectul noului Cod de procedura penală”, în *Revista de drept penal*, nr. 1/2009
- Botnari I., „Nomenclatorul, criteriile de clasificare și categoriile măsurilor speciale de investigații”, în *Revista Legea și Viața*, Martie 2018
- Bradley N., „Evidence, special investigative techniques the right to a fair hearing”, în *Revista ERA Forum*, vol.15, nr. 1/2014

- Bulancea M., Zlati G., Slăvoiu R., în Udriou M. (coordonator), *Codul de procedură penală*, Editura C.H. Beck, București, 2017
- Carlașuc I., „Regimul extrajudiciar al activității operative de investigații în realizarea sarcinilor stabilite prin lege”, în *Revista Teorii și practici de guvernări democratice/Materialele sesiunii de comunicări științifice* 23-24.10.2010
- Cobîrșenco I., Fală M., „Principiul proporționalității măsurilor speciale de investigații. Garanția dreptului la viață privată”, în *Revista Națională de Drept*, nr. 12/2017
- Copețchi S., „Provocarea infracțiunii în contextul măsurilor speciale de investigații”, în *Revista Institutului Național al Justiției*, Chișinău, nr. 2(41)/2017
- Covalciuc I., „Actualitatea și importanța activității speciale de investigații în contextul ultimelor modificări legislative” în *Buletinul Științific al Universității de Stat Bogdan Petriceicu Hașdeu, Științe sociale* nr. 2(4)/2016
- Covalciuc I., „Reflexii asupra evoluției istorice a reglementărilor normative privind activitățile speciale de investigații”, în *Revista Națională de Drept*, nr. 11/2016
- Cușnir V., *Corupția. Reglementare de drept, activități de prevenire și combatere. Partea I*, Academia de Poliție Stefan cel Mare, Chișinău, 1999
- Dolea I et. al., *Tratat de drept procesual penal*, Editura Cartier Juridic, Chișinău, 2005, p. 605.
- Dolea I., *Drepturile persoanei în probatoriul penal. Concepția promovării elementului privat*, Editura Cartea Juridică, Chișinău, 2009
- Dongoroz V. et. al., *Explicații teoretice ale Codului de procedură penală român Partea generală*, București, 1975.
- Eni A., „Analiza hotărârilor CtEDO adoptate în privința Republicii Moldova în materia admisibilității tehnicilor de utilizate în operațiunile sub acoperire în cadrul investigațiilor penale”, în *Revista Studia Universitas Moldaviae*, nr. 8 (118)/2018
- Mateuț G., „Observații critice privind noua reglementare a supravegherii tehnice într-o perspectivă comparativă”, în *Caiete de Drept Penal*, nr. 3/2015
- Mateuț G., *Procedura penală*, Editura Universul Juridic, București, 2019
- Mârzac V., Glăvan B., „Utilizarea mijloacelor tehnice în activitatea specială de investigații”, Academia de Poliție Ștefan cel Mare, 2014
- Moraru V., Covalciuc I., „Particularitățile exercitării controlului asupra măsurilor speciale de investigații autorizate de către procuror”, în *Revista Legea și Viața*, nr. 12/2016
- Neagu I., *Drept procesual penal. Partea generală*, București, 1981
- Osoianu T., Orîndaș V., *Procedură penală. Partea generală. Curs universitar*, Chișinău, 2004
- Osoianu T., *Reforma judiciară și de drept în Republica Moldova. Condiție necesară în vederea integrării europene*. <http://www.ipp.md/old/print.php?l=ro&idc=167&id=495>, p.1-2, 15 și Apud din Мартынчик Е., *Судебная власть в Молдове, часть первая* (историко-правовые очерки), Изд-во ULIM, Chișinău, 1999
- Poalelungi M., Dolea I. et. al., *Manualul judecătorului pentru cauze penale*, Chișinău, 2013
- Răileanu R.P., „Principiile fundamentale ale procesului penal român în lumina noului cod de procedura penală”, în *Revista Dreptul*, nr. 6/2014
- Roman D., Popa S., „Identificarea persoanei prin măsuri și metode speciale de investigații”, În *Studia Universitatis Moldaviae, Seria științe juridice* nr. 3 (103)/2018
- Rusu V., Covalciuc I., „Unele reflecții asupra sistemului și conținutului principiilor activității speciale de investigații”, în *Revista Națională de Drept*, nr. 8/2015
- Udriou M., *Procedură penală. Partea specială*, ed. 3, Editura C.H. Beck, București, 2016
- Udriou M., Slăvoiu R., Predescu O., *Tehnici speciale de investigare în justiția penală*, Editura C.H. Beck, București, 2009
- Volonciu N., *Tratat de procedură penală, vol. 2*, Editura Paideia, București, 1996